

Vseskozi razodevajo prirodoslovno orientiranega raziskovalca, ki se sklicuje na tipološko metodo, katero na pr. ravno v zadnjem času posebno močno osporavajo v prehistorični arheologiji, kjer je imela nekako svoje zadnje zatočišče. Terminologične pobude, ki jih daje, so dragocene, in bi bilo res že čas, da se etnologija v tem oziru poboljša ter zedini glede enotnih terminov. (Isto pa velja tudi za etnografijo; prim. izraz »folclore«, ki ga nekateri nazivljejo demologija, str. 221, in ki je nejasen, morda deloma celo nepotreben.) Ta terminologija pa bo morala vsekakor izražati tudi historični značaj etnologije, na katerega posebno močno opozore ravno taka dela kot je pričujoče, ki je prav zaradi svoje drugačne usmerjenosti tehten dokument.

R. Ložar.

V i d B a l e n o v i ć : *Etnologija* za višje razrede srednjih i sličnih škola. Zagreb 1940. Izdanje Naklade školskih knjiga i tiskarnica banovine Hrvatske, Str. 304 + 22 prilog.

V Hrvatski, kjer je zanimanje za vaško kulturo izredno razvito, je bila zadnji čas v več razredih srednjih šol uvedena etnologija z etnografijo. Da bi nadomestila ne najboljšo Erdeljanovićevo Etnologijo (v cirilici), je izšla pričujoča Etnologija. Dasi ni popolna, je vendar razveseljav pojav. Ze definicija etnologije omogoča realno zvezo z domačo etnografijo: »Etnologija (narodoznanstvo ili kulturna antropologija) je znanost, koja proučava život svih naroda i traži općenite kulturne pojave i povjesni slijed njihovih oblika.« Splošna etnologija je obravnavana na 96 straneh in dobro ilustrirana. Najobsežnejši je tretji del: Pregled etnografije Hrvata s kratkim osvrtom na srpsku i slovensku (113—316). Slovenci smo zastopani v razvoju etnografije z Novicami, Slovenskim glasnikom, Valvasorjem, Miklošičem, Barletom, Navratilom in Murkom, kar je vsekakor prepovršno, saj niso omenjena niti etnografska glasila. Zelo dobro pa se bodo mogli Hrvatje poučiti o lastni ljudski kulturi (obilo slik!). Dodana je tudi bibliografija važnejših del ZNZO in lepa zbirka narodnega blaga (221—303). V prilogah so prikazane hiše, noše, tkanine, pirhi in preslice, kjer se je pa pri podpisih vrnilo nekaj stvarnih napak.

V. Novak.

Paolo Toschi, *Guida allo studio delle tradizioni popolari*. Roma 1941, Edizioni Italiane.

Pričujoči vodič k študiju etnografije je sicer namenjen italijanskim študentom te znanosti kakor tudi zbiralcem in ostalim etnografskim amaterjem, vendar pa vzbuja tudi naše zanimanje zaradi splošnih pogledov, zaradi prikaza tudi izvenitalijanske literature in končno zaradi danih navodil. Iz knjige spoznamo tudi stanje in stopnjo ital. etnografske znanosti. Gofovo Italija v tej panogi ni vodilna dežela; pač zaradi vmesnih dob, ko tozadevno udejstvovanje ni bilo pomembno; šele v zadnjem času naraščajoče zanimanje za ljudsko kulturo je prineslo nove sadove, izmed katerih moramo omeniti nekatere nove poglede (Vidossi) na te probleme, ki bodo morda tudi v drugih deželah našli odmev.

Avtor Paolo Toschi, univerzitetni profesor v Rimu, je s knjigo imel namen prikazati dosedanje udejstvovanje ter tako usmeriti študij na nova, doslej neraziskana polja. Knjiga po vsebini nekako razpade na dva dela. Prvi, splošni in teoretični del obsega prva štiri poglavja, med katerimi nas posebno zanimata drugo in četrto. Med splošnimi vprašanji omenja strokovno terminologijo in predvsem naziv znanosti sploh. Ker stopa ravno terminologija tudi pri nas vedno bolj v ospredje, ko si bomo morali v tem

priti na jasno (na pr. razlikovati narodno in ljudsko), pri čemer bo treba marsikaj starega revidirati, je zanimivo omeniti, da tudi njihova znanost še nima popolnoma čistih pojmov. Starejša doba prvega vzgona pred prvo svetovno vojno pozna v glavnem le tujke, folklor, demopsihologija in etnografija. Novejša doba osamosvojitve tudi v znanstvenih terminih pa predlaga naziv »ljudska tradicija« (tradicioni popolari) poleg »ljudskih umetnosti« (arti popolari), ki ima videz le podpanoge ljudskih tradicij. Jasneje precizira avtor predmet ljudske tradicije, ki je po njegovem prav za prav le »trajna duhovna moč kolektiva«. Iz definicije razvidimo nadalje zelo napredno gledanje, ker tako rekoč priznava ljudski kulturi razvoj, med tem ko so do sedaj trdili o stalni nespremenljivosti ljudskih umetnosti. Iz te podstave izhaja tudi nadaljnje mnenje, da obstoji še živa etnografija, ki torej ni nehala okoli konca prejšnjega stoletja. V končnem poglavju govori o metodah raziskavanja. Pri metodah išče primere le s posameznimi znanostmi, ki bi mogle s svojimi načini gledanja pomagati. Toda vse te metode bi mogle zbrati in označiti pod enim zaglavjem, ko za osnovo prizna material in njega objektivno resničnost, ker raziskovalec ne sme ničesar skrivati, kar služi resnici. Induktivna, analitična metoda, ki prihaja na podlagi materiala samega do svojih rezultatov, je po našem mnenju edina realna metoda, pri kateri se nam ni bati, da bi zašli v teoretično abstraktne hipoteze. Slično podlago opazimo tudi v njegovih navodilih, kaj naj iščemo in kako naj nabiramo gradivo. Pri tem razlikuje dva opravka: nabiranje in obdelavo nabranega. Ni namreč vedno nujno, da nabiralec tudi sam prinese vedno rezultate, kar opazujemo prepogosto pri nas, kako potem nestrokovnjaki pri težkih znanstvenih problemih iztirjujejo tako, da končno niti nabrano gradivo samo ne predstavlja velike vrednosti (Karlovshek). — Etnografsko delo zahteva mnogo sotrudnikov, ker enemu samemu pač ni vedno mogoče nabrati gradiva do vseh podrobnosti. Pri tem si Toschi pomaga s tem, da razpošilja vprašalne pole. (Dva primera, enega za ljudsko umetnost, drugega za običaje od zibelke do groba, tudi navaja.) Toda pri sestavljanju vprašanj zapada po našem mnenju vpraševalec veliki nevarnosti, da s prepodobnim spraševanjem sugerira vprašancu odgovor, s čimer vrednost odgovorov zmanjša.

Drugi del knjige od V.—XII. poglavja je etnografsko praktični del in obdelava v njih le specialna domača etnografska vprašanja ter se deli na sledeča poglavja: običaji in noče, verovanja in vraže, pesmi, glasba, ples in ljudsko gledališče; pripovedke; pregovori in izražanje; ljudska umetnost; ljudske vede: magija, čarovništvo in ljudsko zdravilstvo, vremenslovje, rastlinstvo in živalstvo; igre in igrače; uganke in kratkočasnice. Končno: revije, muzeji, društva in komiteji, kongresi in razstave ter specializirane knjižnice. Posamezna poglavja prikazujejo stanje zadevne panoge z ozirom na vso Italijo in na posamezne njene pokrajine, obenem pa še koliko so poedina podpoglavja že obdelana. Ker navaja pri tem zelo mnogo, skoraj izčrpno literaturo o posameznih predmetih, je knjiga neprecenljiv vademecum za tistega, ki se hoče posvetiti kakemu specialnemu italijanskemu etnografskemu problemu. Obenem more dobro služiti tudi tujim znanstvenikom, ki hočejo za posamezna svoja vprašanja iskati primerjalno gradivo v Italiji. Knjiga je ravno zaradi svoje preglednosti, navedbe literature in izčrpnosti obdelanega gradiva važna priročna knjižica v etnografskih knjižnicah, specialno za italijansko etnografijo. Pri obravnavi posameznih panog etnografske vede se avtor ne spušča v nikaka teoretična razpravljanja, ne načenja problemov, niti jih ne nakazuje, marveč le kritično našteva rezultate posameznih razprav (razen v 7. po-

glavju o pripovedkah, kjer je obsirnejši). S tem podaja možnost ugotovitve neobdelanih poglavij in je nekak kažipot bodočemu študiju, ki bo gotovo hotel izpolniti vrzeli in sliki izpopolniti.

Našo slovensko etnografijo zadeva knjiga le posredno, ker lahko s primerjanjem ugotovimo naše stanje v razvoju splošne etnografije, moremo pa tudi spoznati ogromnost dela, ki nas še čaka. (Pri študiju knjige je recenzentu prišlo na misel, da bi bilo potrebno napraviti tudi za našo etnografijo pregled zgodovinskega razvoja etnografske vede s prikazom vseh tozadevnih del od najstarejših časov do danes, da bi na ta način spoznali neobdelane probleme in bi se jih sistematično lotili. Da bi misel meso postala, je piščeva želja.)

Paolo Toschi zasleduje s knjigo namen, dvigniti nivo italijanske etnografije, ki je bila mnogokje na ravni zgolj »kolorističnega« diletantskega opisovanja, do znanstvenih, v gradivu utemeljenih del. *Dr. F. K. Kos.*

Valentino Ostermann, *La vita in Friuli, II edizione, riordinata da Giuseppe Vidossi (Le arte e le tradizioni popolari d'Italia, Udine, 1940).*

Sredi 19. stoletja se je povzpelo furlansko narečje do knjižnega jezika. Ob istem času se je pojavila cela vrsta kulturnih delavcev, gorečih ljubiteljev furlanskega narodnega blaga, ki so ga pričeli zbirati med furlanskim ljudstvom na deželi, urejati in nato objavljati. Med prve raziskovalce furlanske pripovedke prištevamo grofico Caterino Percoto, ki je samo sebe nazivala s »kmetsko grofico«. Nadaljnji zbiratelji in raziskovalci furlanskih običajev, verovanj, pregovorov, pripovedk in pesmi pa so bili: G. F. del Torre, prof. Valentin Ostermann, D. Zorzut, prof. Ugo Pellis in drugi.

Posebno zaslužen za furlansko narodopisje in narodoslovje je prof. Valentin Ostermann (1841—1904), po rodu Furlan iz Gemone. Prof. Ostermann je svoje med furlanskim ljudstvom nabrano narodno blago in iz arhivov izpisano narodopisno gradivo objavil v treh knjigah: 1. Furlanski pregovori. 2. Furlanske Vilotte (t. j. štirivrstne pesmi). 3. Življenje v Furlaniji. Po sodbi italijanskih narodoslovcev (Vidossija i. dr.) je zadnja knjiga »Življenje v Furlaniji« Ostermannovo najbolj znano in zrelo delo.

V tej svoji zadnji knjigi »Življenje v Furlaniji«, ki je v prvi izdaji izšla l. 1894., je prof. V. Ostermann objavil mnogo običajev, ki jih je pa skopo opisal, dalje verovanj iz novih pa tudi iz starih časov, pri čemer je mnogo zajemal iz arhivov v Vidmu in Gemoni. Vse to obsega njegovo »Življenje v Furlaniji«, ki je priročnik furlanske etnografije. *B. Orel.*

Branimir Bratanić: *Orače sprave u Hrvata*. Oblici, nazivlje, raširenje. Publikacija Etnološkoga seminara sveučilišta u Zagrebu. 1. Zagreb 1939. Vel. 8°. Str. 100 + 9 listov prilog s 95 podobami.

Hrvatje imajo zlasti v Zborniku za narodni život i običaje in v drugih publikacijah nabranega že mnogo etnografskega gradiva. Toda to so deloma lokalno omejene monografije, deloma precej površni zapiski. Bolj malo jih je s področja materialne kulture, ki zahteva več truda in podrobnega dela.

V etnološkem seminarju zagrebške univerze se že od početka (1924) opravlja smotrno zbiranje in preučevanje etnografske snovi, zlasti ugotavljanje geografske razširjenosti pojavov kmečke kulture. Uspehe tega dela je pričel seminar objavljati v posebnih publikacijah, ki monografično obravnavajo posamezne objekte. Prvi zvezek je posvečen ornemu orodju na Hrvaškem. V predgovoru govori vodja seminarja prof. dr. M. Gavazzi